

Kääntyykö maailmankirjallisuus suomeksi?

Helsingin keskuskirjaston arkkitehtikilpailun voitti suunnitelma nimeltä Käännös. Se olisi sopinut erinomaisesti kirjaston nimeksi myös tulevan sisältönsä vuoksi, sillä valtaosa suomenkielisestä kirjallisuudesta on suomennoksia. Yleisön suosikki nimikilpailussa oli Lastu, joka puolestaan tekee kunniaa kotimaiselle kirjallisuudelle. Molemmat kirjallisuuden alueet ovat olennainen osa suomalaista kirjallisuutta. Molemmat ovat tärkeitä suomen kielen viljelyn kannalta. Suomenkielisen kirjallisuuden alkutaipaleella käännösten merkitys oli erityisen suuri, sillä niiden avulla haettiin kehittyvälle kirjallisuudellemme malleja ja kehitettiin suomen kirjakieltä.

Käännökset tuovat luettavaksemme maailman kirjallisuuden omalla äidinkielellämme. Kirjat eivät kuitenkaan käänny itsestään, vaan joku kääntää ne. Kääntäjä luo teoksen toiselle kielelle käyttäen kohdekielen omia voimavaroja – hän suomentaa. Hyvä kääntäjä saa hyvän teoksen soimaan uudelleen yhtä kauniisti kuin alkuteos on soinut sen vastaanottajille. Usein ajatellaan, että hyvä vieraan kielen taito riittää ja mitä parempi kielitaito, sitä parempi kääntäjä. Mutta vieraalla kielellä ei luoda suomenkielistä kirjallisuutta, eikä pelkästään se, että äidinkieli on suomi, takaa vielä hyvää suomennosta.

Eräs käännöspalkkioita polkeva kustantaja houkuttelee halpaa työvoimaa yliopiston vieraiden kielten opiskelijoiden parista. Tulevaisuudessa suosittelen tälle kustantajalle siirtymistä automaattiseen kääntämiseen. Kirjat kääntyvät entistä nopeammin ja halvemmin. Aikaa ei mene edes kääntäjien rekrytoimiseen.

Suomessa on paljon erinomaisia kääntäjiä, joiden työtä nostetaan vuosittain palkinnoin esiin. Huhtikuussa jaettavan Agricola-palkinnon kärkiehdokkaita ovat Martti Anhava (suomennoksella Dostojevskin romaanista *Karamazovin veljekset*), Kristiina Drews (Nabokovin *Kalvas hehku*), Juhani Lindholm (Pynchonin *Painovoiman sateenkaari*) ja Arja Pikkupeura (Ulitskajan *Vihreän teltan alla*). Hyvä kääntäjä on ansainnut hyvästä työstä myös kunnollisen palkkion: jos halutaan tasokkaita suomennoksia, niistä on maksettava sen mukaisesti.

Jos olet kiinnostunut hyvästä maailmankirjallisuudesta, vaadi että saat sen luettavaksesi hyvällä suomen kielellä. On toki hienoa, että opiskelijat voivat kokeilla siipiään, eikä kukaan ole mestari ensimmäistä teosta kääntäessään. Asialla on kuitenkin toinenkin puoli. Halvan työvoiman haaliminen vieraan kielen opiskelijoista osoittaa, että vieraan kielen taidon kuvitellaan riittävän: suomeahan me kaikki osaamme – ja kääntää – vai osaammeko?

Liisa Tiittula

Kirjoittaja on käännöstieteen professori